

DESTE DESTE DERTLİ ÇİLEKEŞ ÂŞIK FERRAHİ

Halil ATILGAN

*"Ferrahi bir uğrak verdik dünyaya
Bazı atlı gezdik bazı da yaya
Elveda etmeye helâlleşmeye
Sabah sabah hoş geldiniz haneme"*

Mızrabını sazının tellerinde hoyratça gezindiren adam her nağmede ömründen bir zaman dilimini cömertçe önümüze seriyordu ve diyordu ki:

*"Neler geldi girdi benim düşüme
Felek bu dertleri taktı peşime
Bir yazı yazın ki mezar taşıma
Ferrahi dünyada gülmemiş deyin"*

Evet, Ferrahi kimdir? Âşık Ferrahi'nin babası Mustafa Ergat, Siirt'in Eruh Kazası'nın Kever Köyü'ndendir. 1914-1918 yılları arasında memleketinden göç ederek Adana'nın Ceyhan Kazası'nın Kurtkulağı köyüne yerleştiği bilinmektedir. Bu köyde hayatını kazanmaya çalışan Mustafa Ergat, çok kısa zamanda kendisini köy ahalisine kabul ettirir ve sevilen biri olur. Hele zamanın şöhretli zenginlerinden hemşehrisi İbrahim Koruklu'yla tanışınca yıldızı iyice parlar. İbrahim Koruklu onu Ceyhan'da mahalle bekçiliği görevine getirtir, ardından da Ceyhan'ın Küçük Mangıt Köyü'nden bir kızla evlendirir.

Hemşehrisi İbrahim Ağa'nın gözüne girmeyi başaran Mustafa Ergat, onun sayesinde Ceyhan'ın sevilen ve sayılan bir siması olur. Fakat bu arada Küçük Mangıt köyünden evlendiği karısı ölür. Karısını kaybeden Mustafa Ergat yine İbrahim Koruklu tarafından, bu sefer de Ceyhan'ın Kıvrıklı köyünden Osman Metin (Çingil Osman)'in bacası Emine ile evlendirilir. Mustafa Ergat'ın bu hanımdan 1934 yılında Mehmet Ali, (Âşık Ferrahi) sonra da Sabiha olmak üzere iki çocuğu dünyaya gelir. Mustafa Ergat'ın hayat çizgisi İbrahim Ağa'nın ellerinde yükselmeye devam etmektedir. Artık Mustafa Ergat Ceyhan'ın bütün kolcusudur. Bu görev ona daha büyük bir çevre ve ün kazandırır. Ancak, Mustafa Ergat görevinin şuurunda bir bütün kolculuğu sevdasına kalkışınca işler tersine döner ve bir gün, bilerek ya da bilmeyerek, zamanın tanınmış zengini İbrahim Koruklu'nun adamlarını, kaçak bütün satarlarken yakalatır. Böylelikle Ağa'ya ihanet etmek gibi büyük bir çılgınlığa düşen Mustafa Ergat feci şekilde dövülür. Yediği dayak sonucu aklını oynatır ve bir gün evini barkını terk ederek, çeker gider. Ceyhan'a bir daha da dönmez. Onun için nerede, ne zaman öldüğü dahi bilinmemektedir. Babasının gidişinden çok kısa bir süre sonra annesini de kaybeden Mehmet Ali'yi ve kız kardeşini, dayısı Osman Metin (Çingil Osman) yanına alır. Daha 7-8 yaşlarındayken hayatın cilvesi ona başka bir dünyanın kapısını aralar. Mehmet Ali, köy tarafından Halil Turan'a besleme olarak verilir. Halil Turan'ın kapısında uzun bir zaman çobanlık yapan Mehmet Ali'nin işe yatkın olduğunu anlayan dayısı onu tekrar yanına alır. Bu sırada kız kardeşi de evlenir. Artık tamamen yalnızdır. Köyün sığırlarını güderek, traktör sürerek ekmeğini kazanmaya çalışır.

Derler ki; Çoban Mehmet Ali on iki yaşındayken bir gün, bir rüya görür. Rüyasında bir kıza âşık olur. Bu aşk onu âşık yapar; sığır gütmeye yarayan değneğini saz yapar, dilini açar, gönlünü kanatlandırır, onu "*Âşık Ferrahi*" yapar. Aşığımız, bir yandan yaşamaya, ekmeğini kazanmaya çalışırken; bir yandan da dağda, bayırda, kumda bir başına alfabenin hem eskisini hem de yenisini sökmeye çalışır. Başkaları için zor olan, onun için hiç de zor olmamıştır. Gayretleri sonunda Karacaoğlan'ın, Kerem'in, Âşık Garip'in kitaplarını okuyabilecek duruma gelir. Hatla sadece aşk hikâyeleri, şiirleri okumakla kalmaz, yazmaya da başlar. İlk şiirlerini bir defterde toplar. "*Mahsun Çocuk*" adını verir. Fakat ne yazık ki, bu defter günümüze kadar ulaşamaz.

1954 senesinde Âşık Ferrahi İstanbul'dadır. Ayazağa ve Zeytinburnu Süvari Bölüğü'nde askerdir. Ancak askerliği sırasında tüberküloz hastalığına yakalanır. Hava değişimi için köyüne gönderilir. Fakat hastalık geçmediğinden, tekrar asker ocağına dönemez. Bu hastalık Ferrahi'nin hayatında adeta yeni bir dönemin başlangıcı olur. Asker ocağına bir daha dönemeyen Ferrahi'nin verem olduğunu anlayan dayısı, çocuklarını bu bulaşıcı hastalıktan korumak için, onu evinden uzaklaştırır. Bu yüzden Ferrahi de köyünü terk eder, ya da terk etmek zorunda kalır. İlk gittiği yer Ceyhan, ilk gördüğü dostu Hamit Zorba'dır. Hamit Zorba, çalıştığı çiftlikte ona da bir iş ayarlar. Ferrahi, bir müddet burada çalışsa da traktör sürmek pek işine gelmez. Çünkü O; "*Mahsun Çocuk*"una yeni şiirler ekleyecektir, yeni türküler çıkıracaktır. Sene 1958'dir. Elinde Kayserili Ömer Usta'nın yadigârı sazı ile varır gider Ceyhan'daki Şevket Eser'in saz evine. Saz çalmadaki ilk marifetini, yani Şevket Eser'in tabiriyle "*Gam yapmasını*" öğrenir. Bu çalışmalar yavaş yavaş, ama daha bilgili ve şuurlu bir şekilde Ferrahi'nin rotasını âşıklar dergâhı'na yöneltir. Artık aşığımız sazıyla, sözüyle ve korkunç kaderi ile bir başına ömür sürmeye başlar. Nereye, ne zaman gideceği; kime, nasıl uğrayacağı belli değildir. Çünkü O;

*"Neyleyim serveti, neyleyim malı
Şimdi bir serseri Ferrahi'yim ben" der...*

Âşık Ferrahi'nin hayatının bundan sonraki dönemlerine baktığımızda, onu türlü dertlerle, hastalıklarla, sevinçlerle iç içe bir hayat kavgasında görürüz. Zaman zaman tıpkı diğer âşıklar gibi o da kendisini ispat etmek için "Âşıklar meydanı"na çıkmaya başlar. Düzenlenen şenliklerde, saziyla sözü dost olunca, Âşık Ferrahi'nin bütün yurt köşelerine yayılan haklı şöhreti ortaya çıkar. Bu sırada Adana'nın Kürkçüler köyünde bir düğün gecesi, görüp tanıştığı akrabadan bir kıza gönül verir. Kısa bir süre sonra alıp kaçıran kıza, getirir köyüne, 1959'da onunla evlenir. Sırasıyla biri kız, ikisi erkek üç çocuğu olur. Kızına anasının adını (Emine), ikinci çocuğuna babasının adını (Mustafa¹), son çocuğuna ise, Konya Âşıklar Bayramı'nda tanıştığı Fevzi Halıcı'nın isteği üzerine, Mevlana'nın Türbesi yakınında mezarı bulunan Konya'lı şair Şem'in adını verir.

1960-1961 yılları arasında dayısından kalan 35 dönümlük tarlasını satarak Kıvrıklı Köyü'nden Adana'ya göç eder. Sinanpaşa Mahallesi Kışla Caddesinde bir saz evi açar. Burada bir yandan bu işin meraklılarına saz dersi vermeye çalışır, bir yandan da plak satarak geçimini sağlar. Bu çalışmalar Adana'daki sanat çevresi tarafından ilgiyle takip edilir. Hatta başta Adana Radyosu olmak üzere İzmir ve İstanbul Radyolarında programlar yapar. Yaptığı programlarda okuduğu *"Ela gözlü nazlı yâri, Ah neyleyim gönül senin elinden ve Hasta gönlüm divaneder durmuyor"* adlı türkülerini çok ünlenir. Türkülerinin ünlenmesi onun Anadolu'ya dalga dalga yayılmasına vesile olur. Ancak Ferrahi'nin mutluluk yıldızı pek fazla ömürlü olmaz. Çünkü askerdayken yakalandığı verem hastalığı günbegün kendisini iyice hissettirmeye başlar. Her gün biraz daha artan dertlerinin acısıyla yalvarır Allah'a,

*"Der Ferrahi takat kalmadı bende
Her türlü yareler açıldı tende
Yarap bu derdimin dermanı sende
Bu derdime çare çare Allah'ım"*

Bu çaresizlikler içerisinde biricik kızı Emine'ye beş yaşındayken hem okuma-yazmayı, hem de saz çalıp türkü söylemeyi öğretir Ferrahi. Ama dertler daha gaddar, daha acımasız olmuştur artık. Kötünün kötüsü, beterin beteri; gırtlak veremidir.

*"Der Ferrahi kime diyem halimi
Konuşurken sakat ettin dilimi
Yara açtın göğsüme бүктүн belimi
Vücutumu delik delik eyledin"*

Evet, çalıp söyleyen, konuşan, minarelerden ezan okuyan bir Ferrahi yok artık. Sakat olan bir dilin bedeni, sessiz ve işaretlerle konuşan bir beden var. Buna rağmen Ferrahi yine metanetini yitirmez. Zira kendisinin sazı ve Emine'sinin sesi vardır. Var olanları değerlendirir. Kendisi çalar, Emine okur türkülerini. Artık Ferrahi bir âmâ kızı onun değneği olmuştur. Bu beraberlik alır götürür onları, ilden ile dilden dile ve 1967'de ikincisi yapılan Konya Âşıklar Bayramı'na. Kendisinin çalıp kızının okuduğu *"Ela gözlü nazlı yâri"* türküsüyle türkü dalında birinci olarak Mihri Hatun, 1968'de ise yine kızıyla beraber türkü dalında Köroğlu birincilik ödülünü almaya hak kazanırlar. Şanına şan katan birincilikleri onun daha da geniş kitlelere sesini duyurmasına sebep olur. Ama ne yazık ki dertler bir türlü bırakmaz yakasını *"bahtı kara Ferrahi'nin"*. 1969 senesinin 22 Nisan'ında, hayatının en verimli çağında, daha 35 yaşında iken göçer gider bu dünyadan. Geriye otuz beş yılın bela dolu bir hayat hikâyesinin kahramanını bırakır. Gün görmeden, murat almadan Emine'sine kavuşmadan kara toprağa gömülür. Geriye Emine'den doğan, Emine'ye âşık olan, kızına Emine adını veren çilekeş bir Ferrahi kalır bizlere.

Kızı Emine; Emine Ferahi adıyla onun adını yaşatmaya, türkülerıyla, destanlarıyla geçmişi günümüze taşımak için babasının yolunda hızla ilerlemeye çalışır. Adana gazinolarında, çay bahçelerinde, babasının türkülerini okuyarak yoluna devam eder. Müthiş bir ses güzelliğine sahip olmasına rağmen şansı yaver gitmez. Güzelim sesi istediği gibi kullanamaz. Zira elinden tutanı yoktur. Kimsesizdir. Buna rağmen o yılmadan yolunda ilerlemeye devam eder. Müzik piyasasının kaplanlarına av olmamak için elinden gelen gayreti gösterir. Bu zaman içinde bir evlilik yapar. Bu evlilikten bir kızı olur. Fakat ne acıdır ki yaptığı evlilik ayrılıkla sonuçlanır. Annesinin evlenerek Kıbrıs'a gitmesi işini daha da güçleştirir. Bu zaman içinde başını taştan taşla vurur. Ceyhanlılardan, Kıvrıklılardan, Sinanpaşa Mahallesi sakinlerinden, Adanalılardan bir el uzansın ister. Ama maalesef Âşık Ferahi'nin yadigârı olan kızı Emine'ye hiçbir el uzanmaz. Hayatla boğuşmaya devam ederken babasının hastalığına yakalanır. Oda babası gibi:

*"Yarap bu derdimin dermanı sende
Bu derdime çare çare Allah'ım"*

diyerek Allah'a yalvarır. Fakat yalvarış, yakarış boşuna. İlaç parası yok. Emar parası yok. Sağlık güvencesi yok. Emine Ferrahi için her şey para. Para da onda yok. Kısaca: "Yok yok yoka karışmış tuz yok sabun yok". İşte bu yokluklar deryasında o da yok olur gider. Evet, Emine Ferahi babasının yolunda yürürken hastalık onu da çeker alır yanına. İflah olmaz. Babası gibi o da bu dünyadan murat almadan kara toprağa gömülür.

*"Gül, gül dedi bülbüle...
Bülbül gülmedi gitti...
Gül bülbüle bülbül güle
Yâr olmadı gitti..."*